

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 100. ÉVFOLYAMA

XIV. ÉVFOLYAM 2. SZÁM 49—96. OLD. 1965. FEBRUÁR

Az üzemi gazdaságtan szerepe az erdészeti produktivitás növelésében

DR. NAGY L ÁSZL Ó

A társadalom joggal követeli meg minden termelő tevékenységtől a produktivitás állandó növelését. (Produktivitás alatt mind az emberi munka, mind a termőhely termelékenységét értem e tanulmányban.) Megköveteli tehát az erdőgazdálkodástól egyfelől üzeleinek olyan szervezését, amely tükrözi az emberi munka gazdaságilag is rohamosan növekvő értékét és a technikai fejlődést. Megköveteli másfelől a természetadta lehetőségek olyan kihasználását, amely gazdaságilag is tükrözi az erdészeti természettudományok fejlődését.

Ennek a feladatnak részletein több intézmény kutatói, a főhatóság és az üzemi igazgatás szakemberei szüntelenül fáradoznak. Természetes, hogy a részletek munkálása csakis tudománysszakok szerinti felosztásban történhet. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az üzem hasonlóan szakosodva fejlődhet. Az *üzem: felhalmozott termelési tapasztalatok, szaktudományos ismeretek, termelőeszközök és emberi munka céltudatosan szervezett felhasználása valamely termelő tevékenységre*. Az erdészeti üzemnek pedig különleges sajátága, hogy termelőeszköze „egy bizonyos idő után éppen úgy tekinthető terméknek, mint termelőeszköznek”. (6.) Éppen ezért a termelőeszköz létrehozásával (erdőművelés), a termelőeszköz és a termék tervszerű elkülönítésével (erdőrendezés), a termék hasznosításával (erdőhasználat) foglalkozó szakágazatok szoros kölcsönhatásban vannak. (Igazolásul utalok a későbbi példára.) E kölcsönhatások törvényszerűségeinek ismerete s mindhárom üzemi szakágazat átfogó szemlélete nélkül — tehát szakosodva — az erdészeti üzem nem fejlődhet. Éppen ellenkezőleg: az erdészeti üzem fejlődésének feltétele, hogy az üzemet olyan komplexusnak tekintsük, amelyben minden intézkedés — legyen szó akár termelési tapasztalatok, akár szaktudományos ismeretek, akár termelőeszközök, akár emberi munka felhasználásáról — egy, az egészet átfogó szemléletben fogamzik. Az üzem „fejlődése” pedig voltaképpen a produktivitás emelkedését jelenti és értendő ez alatt éppen úgy a munka — mind a fizikai, mind az alkalmazotti munka — termelékenységének, mint a fatermésnek növekedése.

Mai üzemi szervezetünkben a munka produktivitása növelésének tervezése kizárólag éves viszonylatban történik az évről évre ismétlődő tervtárgyalásokon a főhatóság és az üzem megbízottai között. Egyik oldalon a fenti követelmény feltétlen teljesítésének szükségérzete, másik oldalon a tudat, hogy a követelmény teljesítésére csupán technológiai rész megoldások racionalizálása áll rendelkezésre. Ez ellentmondás miatt a tárgyalások — kétségtelenül mindkét fél számára — a tervév legnehezebb órái. S szembe kell nézni a ténnyel, hogy ez az út előbb-utóbb a produktivitás stagnálásához fog vezetni, mert pusztán technológiai rész megoldások racionalizálásával a produktivitás emelkedése csak átmeneti lehet és részben látszólagos is. Hiszen, például a részleges gépesítés folytán növekedett ugyan a fakitermelési közvetlen munka termelékenysége, viszont jelentős mértékben növekedtek anyag- és energiaköltségei. A társadalmi összmunkát tekintve tehát alig nőtt termelékenységé, gazdasági produk-

tivitása pedig csupán a szerfaválasztékok számának növekedése miatt emelkedik. Vagy az erdőápolások költségeinek folyamatos csökkenése nem a munka termelékenységére emelkedésének, hanem a fokozódó munkaerőhiánynak következménye.

A termőhely produktivitásának emelkedését pedig gazdaságilag sem nem tervezzük, sem nem értékeljük. Ennek programozásához hiányzik a hazai elméleti kritérium éppen úgy, mint a szervezeti és technikai feltételek.

Megnyugtató megoldást, az erdőgazdasági produktivitás *megalapozott és folyamatos* növekedését, az biztosíthatná, ha technológiai rögtönzések helyett — a mégoly terjedelmesek helyett is — üzemgazdasági megfontolások kormányoznák az üzem gazdálkodását. Ha lényeges üzemi kérdésekben nem ösztönös üzleti számítások, megcsontosodott ügyviteli normák, vagy egyedül egyik vagy másik természettudományra alapozott, pusztán természettudományos logikai koncepciók lennének mértékadók, hanem az erdészeti etika évszázados haladó hagyományából és az erdészeti tudományok eredményeiből az erdészeti üzemgazdaságban „analitikailag kidolgozott összefüggések célirányos alkalmazása”. (2.)

Az erdészeti üzemgazdaságtan a huszas évek közepén született, amikor *Lemmel* és követői (Bajorország) fejlődésre képtelennek ítélték a talajjáradékban és erdőjáradékban „matematikai játszadozásait”. Münchenben már 1930-ban oktattak erdészeti üzemgazdaságtant, amely „az erdészeti tudományok egy értékes hiányát töltötte ki a természettudományos ismeretek és gazdasági feltételek szintézisével”. (2.)

Az erdészeti üzemgazdaságtan tudományos célja — sok egyéb között — *meghatározni* azokat a kereteket, amelyekben a szaktudományos kutatás a technika adott színvonalán bizonyos gazdasági célkitűzéseket szolgálhat, *analizálni* a szaktudományok kutatási eredményeiből és a technikai fejlődésből várható gazdasági hatásokat, *megismerni* az üzemi szakágazatok kölcsönhatásainak törvényszerűségeit. *Az üzemi gazdaságtan tehát nélkülözhetetlen támasza, irányítóje a szaktudományos kutatásnak, az erdőgazdasági politikának, az erdészeti ügyvitelnek és az üzemi szakágazatok munkásságának.*

Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy az erdőművelés kivétel e szabály alól. Pedig *jogos és szükséges* az erdőművelési eljárások gazdasági analízise is.

Jogos azért, mert lényegében „a legtöbb erdőművelési szabály, az új és új erdőművelési programok alapja mindig gazdasági kényszerhelyzet”, vagy a régebbieké „az erdőtulajdonos különleges követelése” volt. (2.) A híres spessarti tölgygazdálkodás például a vadászatnak köszönhetette születését. Még nem ismerték a késelési technikát, amikor elrendelték itt nagy koronájú, makktermő tölgyek fenntartását a vaddisznók táplálására. Vagy az ugyancsak híres barenthoreni „örökerdő”, amely körül „micsoda erdőművelési színházat” (2.) rendeztek a propagandisták, korábbi rendszertelen túlhasználatból származott. v. Kalitsch lovag tehát *gazdaságilag* volt kényszerítve arra, hogy „a létminimumát biztosító törzsekért évről évre hajtóvadászatot rendezzen az egész lovasi birtokon”. (2.)

Szükséges pedig azért, mert például a fafajmegválasztásban — a legjobb szándék ellenére is — éppoly hibához vezethet egyedül a természet útmutatását követni, mint az üzem gazdasági analízise nélkül bármely kultúr típus mellett dönteni. Mert hiába talál a tipológus egy járhatatlan hegyvidék mélyén nyártermesztésre alkalmas termőhelyet, *gazdaságilag* indokolatlan lenne itt e kultúr típus alkalmazása. De egy utakkal feltárt, vagy könnyen feltárható, öntözhető síkvidéki gyertyános-tölgyesben vétek lenne a természet útmutatását követni.

És mennyire kritérium nélkül állunk a vágásérettségi kor megállapításánál. E tekintetben ma jobbra konvenciók alapján történik döntés. Az újabb javaslatok, a folyónövedék rohamos csökkenésével kapcsolatban, tulajdonképpen megfelelnek a „pénzügyi vágásforduló”-nak, azaz a maximális rentabilitás elvének. A rentabilitás azonban fordított viszonyban áll a produktivitással. (Lemmel dissz. 2. nyomán.)

De ahogyan nem lehet eredményesen erdőt művelni az üzem teljes gazdasági áttekintése nélkül, ugyanúgy nem lehet erdőt rendezni sem anélkül. Üzemerveink elvi felépítésükben minden korszerű követelményt kielégítenének. Az üzem gazdasági lehetőségeinek mérlegelése szempontjából mégis hiábavalóvá válik a rendezők odaadó munkája az üzem területének községhatárookra tagolása, a hozamok közigazgatási egységek szerinti szabályozása miatt. Ez ugyanis lehetetlenné teszi az üzem egészének, sőt még gazdaságilag szervesen összefüggő részeinek is, tér- és időbeli áttekintését, nem kevésbé a tulajdonképpeni *rendezést*. Éppen ezért nem lenne meglepő, ha egy kívülálló azt állítaná, hogy üzemerveink községhatáros hozadékszabályozási konvenciók csupán.

De eredményszámításunk sem nélkülözhetné az üzemi gazdaságtant. Legfontosabb termelőeszközünk termelési kapacitása — tehát *gazdasági értéke* — ténykedésünk folytán állandóan változik. De nemcsak a fajok megválasztása, vagy a tisztítások és gyéritések minősége játszik itt szerepet — mint azt általában hisszük —, hanem talán még nagyobb mértékben a gazdasági besztás, a gépesítésre és meliorációra alkalmasság, az úthálózat, stb. is. S mert mindezeket sohasem mérlegeljük, teljesen esetleges, hogy nem áldozunk-e fel jelen gazdasági lehetőségeket vélt jövő érdekekért, vagy megfordítva, jövőbeli nagyobb gazdasági lehetőségeket pillanatnyi érdekekért. Tehát legfontosabb termelőeszközünkben beállott változások negligálása a gazdasági eredményképzésnél „eleve hamissá tesz minden erdőgazdasági mérleget”. (1., 6.)

Szinte önként adódik az elmondottak után, hogy a szűkkörű, csak egy-egy üzemi szakágazatra korlátozott fejlesztési törekvések (szervezeti módosítások, elszigetelt gépesítési javaslatok, fajmegválasztási tanácsok) eleve nem hozhatnak átütő sikert az erdészeti produktivitás növelésében. „Az öncélú racionalizálási törekvések — ha sematikussá fajulnak —, felidéznek azt a veszélyt, hogy a technológiai gondolkodásnak a sajátos erdészeti gazdaságtan elé helyezésével az erdészet egy alacsonyabb fokra csúszik vissza, az erdőértékszámítástan és statika színvonalára, ahonnan az erdészeti üzemgazdaságtan emelte ki.” (2.)

Az eddigieket összefoglalva: az erdőgazdasági produktivitás jelentős mérvű növelésének útjában a *tér-, idő- és szervezetbeli felaprózottság jelenti a legnagyobb akadályt*. Az erdészeti üzemgazdaságtan feladata, hogy szert tegyen azokra az ismeretekre, amelyek felhalmozott termelési tapasztalatok, szaktudományos eredmények, termelőeszközök és emberi munka erdészeti termelési tevékenységre történő felhasználását *céltudatosan szervezetté* tehetik, tehát azt *erdőgazdasági üzemmé* avathatják. Tehát az erdészeti üzemgazdaságtan feladata, hogy a produktivitás növelésének útjában álló akadályok elhárítására javaslatokat tegyen.

Annak bemutatására, hogy egy gazdaságilag szervesen összefüggő üzemszámítás teljes áttekintése milyen távlatokat nyithat meg a technika nyújtotta lehetőségek és az erdészeti természettudományok eredményeinek hasznosítására, az alábbiakban vázlatosan kidolgozom egy elképzelhető nemesnyár üzemosztály körvonalait.

Nemesnyár termesztésre alkalmas területek Vas megyében a Rába és mellékfolyóinak alluviumain és kivételesen néhány diluviális termőhelyen fekszenek. Csak töredékük van a Szombathelyi Állami Erdőgazdaság kezelésében, de

ezek is négy erdőgazdasági táj, hat erdészet és tizenhét község között oszlanak meg.

Az ezeken a termőhelyeken fekvő erdők üzemtervei zömmel 1956 és 1957 évben készültek. Akkor területük $\frac{1}{8}$ -át borította, ma mintegy $\frac{1}{5}$ -ét borítja nemesnyár állománya.

A nemesnyár természetére alkalmas termőhelyeket, a nemzetközi szokásoknak megfelelően (9.), három osztályba sorolom. Mégpedig az öntözhető területeket az árasztásos öntözés esetére kitűnően, a természetes állapotukban üde termőhelyeket jó, a felszárazakat megfelelő osztályba.

1. táblázat

A Szombathelyi Állami Erdőgazdaság kezelésében levő, nemesnyárnak alkalmas termőhelyek jegyzéke

Községhatár	Tagok jele	Erdő részletek száma, db	Terület ha	Talaj típus	Term. erdő-típus	Vízgazd. fok
				zömmel		
Alsóujlak	22—24	4	18	Hlnk	VII	5—6
Chernelháza—Dam.	1	7	17	Bkm	IX cs	4
Egyházashollós	1	6	21	Öhr	VI b	5
Felsőpaty	üt.-len	kb. 15	18	Öhnk	X Pfa	4—5
Ikervár	1—12	77	114	Áeönk	VI b	5
Jákfa	1,2	31	36	Öhnk	X Pfa	4—5
Kenyeri	1—6	35	148	Áeönk	VI a	5
Nemesböd	1—5	17	52	Bf	IX cs	4—5
Peresznye	2,3	45	47	Bf	VIII C	4
Rum	1—16	64	260	Áeönk	VI b	5
Sajtoskál	1/a, 2, 3,	14	36	Bkm	IX cs	4
Salköveskút	1—14	64	205	Bf	VI b	4—5
Sárvár	1—4, 6—13, 18, 21—23, 25—27	116	239	Áeönk	VI a	4—5
Sitke	1—12, 13b, 14—19, 80—83	61	336	Áeönk	VI a	4—5
Sorkikápolna	1—5	15	60	Áeönk	VI a	5
Vassurány	1	9	8	Bf	VI b	4
Vasszentmihály ...	6	2	10	Áeönk	VI a	5
Összesen 17 község	—	kb. 582	—	—	—	—

Az ezen a területen, az állományok teljes átalakítása után elméletileg elérhető évi összes nyár fatermést *K. Blume* fatermési táblái (5.) alapján számítottam, elsősorban azért, mert ugyancsak három fatermési osztályt tárgyal. De azért is, mert tábláiból az előhasználati fatermés közvetlenül kiolvasható. A nyárállományok esetében ez az adat kellő biztonsággal meghatározható, hiszen: „Már a közepes hálózat sémába kényszeríti az ápolóvágásokat: a törzsek helye és nem értékük dönti el sorsukat.” (*Müller*, 5.)

Hilf a nyarasok ápolóvágásában „tervszerű növetérbővítést” lát. (3. nyomán.) Az előhasználati fatermés pedig rövid vágásforduló esetén nagyobb a véghasználati fatermésnél. Ezért pontos ismerete nem hanyagolható el.

A termelés biztonságára nagy befolyással van a vágásforduló nagysága. Rövidebb vágásforduló nagyobb, hosszabb vágásforduló kisebb termelési kockázattal jár. Előbbi esetben egy-egy korfok nagyobb területet borít, tehát a fiatalabb korra jellemző betegségek nagyobb területet veszélyeztetnek, másrészt az alacsonyabb élőfakészlet miatt sokkal nehezebben lesz eliminálható az ilyen károsítások következménye. (7.) Ezért a vágásforduló megállapításának mérlegeléséhez fontos az egyes vágásfordulókhöz tartozó várható élőfakészlet számítása.

2. táblázat

A nemesnyár számára alkalmas termőhelyek üzemtervi adatainak összefoglalása

Véghasználati hozamterület ha	25
Élőfakészlet 1000 m ³ összesfa	231
Folyónövedék m ³ /ha/év	4,9
Évi átl. végh. terület az első fordulószakban ha/év	29
Évi átl. végh. fatömeg az első fordulószakban m ³ /év összesfa	5900
Évi átl. előhaszn. fatömeg az első fordulószakban m ³ /év összesfa ...	2200
Évi átl. előhaszn. terület az első fordulószakban ha/év	130
Egy erdőrészlet átlagos nagysága ha/db	2,8
Véghasználati munkahelyek valószínű száma	10
Előhasználati munkahelyek valószínű száma	46
Átlagos vágásérettségi kor év	65

Korosztályeloszlás

1—10	11—20	21—30	31—40	41—60	61—80	81—100	Üres	Összes
éves								
hektár								
357	254	201	248	368	98	22	77	1625

Az 1—5. táblázat leglényegesebb adatait kiemelve:

- (1) *a jelenlegi*, elméletileg 56 helyen végzett, 8100 m³ összesfa használattal, 231 000 m³ élőfakészlettel szemben áll
- (2) *az elérhető*: 5 helyen lebonyolítható 35 000 m³ vastagfa használat, 197 000, illetve 416 000 m³ élőfakészlet.

A (2) alatt feltüntetett állapot *hagyományos úton* egy vágásforduló eltelte után sem, szinte sohasem közelíthető meg, mert

a) a véghasználati területek aprózottsága miatt meliorációról és öntözésről szó sem lehet, hiszen képtelenség még az is, hogy az ezek bevezetéséhez szükséges beruházásokat megtervezze és gazdaságilag megindokolja az üzem. De a kivitelezés és üzemeltetés is leküzdhetetlen akadályokba ütközne. A technika nyújtotta lehetőségek kihasználása tehát eleve elmarad;

b) a sokszor idősebb állományok közé ékelt apró vágásterületek nyárral történő felújítása annyira kétes sikerű vállalkozás, hogy az üzem inkább kénytelen lemondani a nyár alkalmazási lehetőségeinek teljes kihasználásáról, semmint az ilyen munka kockázatát vállalni.

Ezzel szemben *radikális úton*, ha a nemesnyár 28 éves, esetleg 50 éves vágaskora szerint megállapított évi véghasználati hozamterületet egy tagba rendezzük, s a véghasználatok sorrendjét az ezeken álló erdőrészek *átlagos* vágaskora szerint állapítjuk meg, s végül egy-egy tagból csak azokat az állományo-

A termőhelyek valószínű megoszlása a nemesnyár termesztése szempontjából

a) természetes állapotukban
(hozzávetőleg)

Kitűnő	Jó	Megfelelő	Összes
hektár			
300	800	525	1625

b) melioráció és öntözés esetén

Községhatár	Öntözve* kitűnő	Jó	Megfelelő	Összes
	hektár			
Alsóújlak		18		18
Chernelh.—Damonya			17	17
Egyházashollós	21			21
Felsőpaty	18			18
Ikervár	114			114
Jákfa	36			36
Kenyeri	148			148
Nemesbőd		26	26	52
Peresznye			47	47
Rum	260			260
Sajtoskál			36	36
Salköveskút		100	105	205
Sárvár	239			239
Sitke	336			336
Sorkikápolna		60		60
Vassurány			8	8
Vasszentmihály	10			10
Összesen :	1182	204	239	1625

* A vegetációs idő alatti természetes csapadékot 1000 mm-re kiegészítve.

kat kíméljük meg, amelyek további 28, illetve 50 évi fenntartásra feltétlenül érdemesek, akkor a (2) alatti állapotot az első vágásforduló végére jól megközelítjük, a másodikban teljesen megvalósíthatjuk.

Nyilvánvaló, hogy felelősségtudattal csakis a második megoldás választható. Mert a konvenciókhoz való ragaszkodással a jelennek is, de méginkább a jövőnek okozunk behozhatatlan károkat, tehát vétünk az erdészeti etika iratlan törvényei ellen is. Ezek az iratlan törvények — szerintem — azt írják elő, hogy *termelékenyebb* erdőt hagyjunk utódainkra, mint amilyeneket elődeinktől örököltünk. Az erdő termelékenysége azonban nem csupán a talaj természetes termőerejének fenntartásától, vagy a szukcesszió lassú folyamatában történő javításától függ, hanem legalább olyan mértékben a korszerű gazdálkodásra való alkalmasságtól: gazdasági beosztástól, feltártságtól, a termelési kockázat mértékétől is!

Az átalakítás befejezése után várható vastagfa termés K. Blume fatermési táblái szerint
a) 28 éves vágásforduló esetén

	Kitűnő	Jó	Megfelelő	Összes
Összesen ha	1182	204	239	1625
1 évi végh. hozam terület 28 éves vágásf. esetén ha	42	7	9	58
1 ha végh. hozam terület összes vastagfa termése 27 évre m ³	730	341	250	—
Évi vastagfatermés 1000 m ³	31	2	2	35

A fatermés 66%-a előhasználatból származik.
1 ha erdőfelújítási munkára jut 603 m³ vastagfa termés.

b) 50 éves vágásforduló esetén

	Kitűnő	Jó	Megfelelő	Összes
Összes ha	1182	204	239	1625
1 évi végh. hozamterület 50 éves vágásford. esetén ha	23	4	5	32
1 ha végh. hozamterület összes vastagfa termése 50 évre m ³	1322	669	412	—
Évi vastagfatermés 1000 m ³	30	3	2	35

A fatermés 38%-a előhasználatból származik.
1 ha erdőfelújítási munkára jut 1093 m³ vastagfa termés.

A hagyományos úton történő megvalósítás pedig éppen nem felel meg a felsoroltaknak.

A kérdés tehát csak az lehet, hogy radikális megvalósítás mellett melyik vágásfordulót, a lassúbb, vagy a gyorsabb ütemet válasszuk-e.

A lassúbb ütem végül is kisebb kockázattal, ugyanakkora faterméshez (nagyobb véghasználati aránnyal), nagyobb élőkészlethez, a munka tekintetében nagyobb produktivitáshoz, nagyobb üzemi eredményhez, de a befektetések későbbi megtérüléséhez vezet.

A gyorsabb ütem nagyobb termelési kockázattal, ugyanakkora faterméshez (nagyobb előhasználati aránnyal), kisebb élőkészlethez, a munka tekin-

Az élőkészlet (vastagfában) az átalakítás után

Vágásforduló év	Kitűnő			Jó			Megfelelő			Összes		
	ter. ha	m ³ /ha	1000 m ³	ter. ha	m ³ /ha	1000 m ³	ter. ha	m ³ /ha	1000 m ³	ter. ha	m ³ /ha	1000 m ³
28	1182	144	170,4	204	69	14,1	239	51	12,3	1625	121	197
50	1182	306	361,4	204	159	32,4	239	79	18,9	1625	256	416

tetében kisebb produktivitáshoz, kisebb üzemi eredményhez, de a befektetések gyors megtérüléséhez vezet.

Erdőgazdaságon belül nem dönthető el, hogy melyik választandó. Ahhoz a helyzet országos áttekintése, a meglévő nyárkultúrák fatermése várható alakulásának, az iparfejlesztési lehetőségeknek, a nemzetközi piac várható alakulásának ismerete szükséges, hogy egy ilyen nagy horderejű kérdésben felelősséggel dönteni lehessen.

Egyelőre csak *tegyük fel*, hogy az imént felsoroltak mérlegelése után a gyorsabb ütem mellett kell döntenünk, annak jónéhány hátránya ellenére is.

Az átlagos vágásérettségi mutató számítása után felállítható az új tagok legelőnyösebb vágássorrendje. A 6. táblázat az első fordulósakra tagonként, a következő kettőre összesítve tartalmazza a legfontosabb adatokat. A leglényegesebb annak tisztázása, hogy a ma érvényben levő üzemtervekben megszabott vágaskort átlagosan mennyivel kell *megrövidíteni*. A valamennyi erdő-részlet figyelembevételével számított átlagos vágásérettségi mutató szerint 9, 15, 19 évvel. Mivel azonban megállapodásunk szerint az arra érdemes állományok kíméletben részesülnek, tehát a tagok területének mintegy egyharmadán 28 évi halasztást szenved a használat, a fenti értékek 9 évvel hosszabbodnak. Így 0, 6, 10 évvel, átlagosan 5 évvel rövidítjük meg a megszabott vágaskort.

6. táblázat

A nemesnyár üzemosztály kialakítása és vágássorrendje

Vágás sorrend	Község határ	Tagok száma	Terület ha	Átl. vágás érettségi m. (1964-ben) év	Vágás kor átl. csökk. év	Várható (kb.) használat 1000 m ³ össz. fa
1	Sitke	7—9	66	3	—2	12,5
2	Chernelháza— Damonya Sajtoskál	egész	53	10	—8	10,0
3	Rum	1—3	62	13	—10	19,0
4	Kenyeri	1—2	47	15	—11	13,0
5	Jákfa	egész	54	16	—11	7,5
	Felsőpaty					
6	Ikervár	1—7, 9, 12	54	17	—11	6,0
7	Ikervár	8, 10, 11,	60	18	—11	13,0
8	Kenyeri	3,4	53	19	—11	10,0
9	Sitke	3—5	54	20	—11	8,0
10	Sitke	10—12	63	20	—10	16,5
1—10	Összes	—	566	—	—9	115,5
11—20	Összes	—	597	—	—15	123,—
21—28	Összes	—	462	—	—19	83,—
1—28	Összes	—	1625	—	—14	321,5

Vizsgáljuk meg ennek következményeit először a jelen, majd a jövő szempontjából.

A jelennek a korábbi véghasználati terület $\frac{4}{5}$ -át kell felújítania a szokásosnál jóval magasabb áron. A felújítás költségei tehát mintegy a kétszeresére nőnek. De ezzel szemben áll a kétszeres véghasználati fatömeg. Igaz, hogy a véghasználatokban a rönkhányad csökkenni fog, de ez ma, a viszonylagosan csökkenő rönkigény (4.) miatt nem jelent hátrányt. A használatok várható alakulását a 7. táblázat szemlélteti.

A használatok várható alakulása gyorsított ütemű átalakítás esetén

Vágás forduló	Forduló szak.	Véghasználat			Előhasználat			1 évi átlag együtt
		régiből	újból	1 évi átlag	régiből	újból	1 évi átlag	
		1000 m ³ vastagfa						
I.	1 (10 é)	104	—	10	18	7*	3	13
	2 (10 é)	108	—	11	6	80*	9	20
	3 (8 é)	75	8*	10	—	120*	15	25
II.	1 (10 é)	36	80*	12	—	160	16	28
	2 (10 é)	18	100	12	—	200	20	32
	3 (8 é)	8	100	13	—	168	21	34
III.	1 (10 é)	—	120	12	—	230	23	35

* A fenntartandó foltok miatt csak 2/3-a a teljes mennyiségnek.

Tehát a véghasználat az átrendezés után azonnal kétszerese lenne a jelenleginek, az előhasználatok pedig fokozatosan emelkednének a jelenlegi sokszorosára.

Hangsúlyoznom kell, hogy mindez nem terv, hanem *durva vázlat* csupán a lehetőségek mérlegelésére. Keret, amelyben a részletes munka megindulhatna.

De a felvázolt lehetőség nem áll egyedül. Felül kellene vizsgálnunk a sekély termőrétegű pszeudoglejes talajokon folytatott erdeifenyő gazdálkodásunkat is. Ezek a termőhelyeken nem gazdaságos fűrészrönk termelésre berendezkedni. Ehhez ugyanis az erdeifenyőt hosszú ideig sűrű állásban kell tartani, ez pedig ezeken a szegény termőhelyeken nagy növedékpazarlással jár. Talán ésszerűbb volna kezdetből ritkán nevelni ezeket az állományokat, mitsem törődve ágasságukkal, és rövid vágásfordulójú bányafa és épületfa termelő üzemosztályá alakítani őket. (8.) Szakítani kell a sűrűségben nevelés hagyományával, és át kell térni az individuális nevelésre annál is inkább, mert belátható időn belül annyira megcsappanhat az erdőgazdaság munkaerőkapacitása, hogy képtelen lesz ápolóvágásait a szükséges mértékben elvégeztetni. De már látszanak a megfelelő megoldás körvonalai. Fenyőnemesítőink munkájának már eddigi eredményeiből is úgy látszik, hogy kiválogathatók olyan Ef klónok, amelyek szabad állásban is zárt koronával rendelkeznek. Tehát a tág hálózatú, korai ápolóvágásra nem szoruló Ef állományok létesítése nem elképzelhetetlen. (A szukcessziós melioráció külterjes, lassú folyamatát céltudatos talajjavításnak, az állomány talajfedő szerepét kemikáliáknak kell felváltaniok ezekben az erdőkben.)

További gazdag lehetőséget rejtenek magukban a dombvidékek agyambemosódásos barna erdőtalajai. A *Larix eurolepis* spontán hibridjeinek és néhány ismeretlen származású Vf klónnak ezeken a termőhelyeken tapasztalható növekedése feljogosít bennünket arra a reményre, hogy egy ilyen üzemosztálytól a nemesnyárákét megközelítő fatermést várjunk.

A felsorolt példák egyben azt is igazolják, hogy az üzemi gazdaságtan áttekintésre törekvése nem csorbítja a szaktudományok szabadságát, hanem nélkülözhetetlen támaszt nyújt mind a kutatásnak, mind az erdőgazdasági politikának, mind az üzemi tevékenységnek.

Összefoglalás: 1. Mai erdőgazdálkodásunkból igen érezhetően hiányzik az üzemi szakágazatok (rendezés, művelés, használat, ügyvitel) munkásságának, munkásságuk kölcsönhatásainak tudományosan megalapozott gazdasági elemzése és együttes fejlődésüket biztosító átfogó szemlélet.

2. A szakágazatok munkássága gazdasági analízisének, munkásságuk elvi összehangolásának tudományos alapjait kidolgozni a sajátos üzemi gazdaságtan feladata. (Veszedelemes tévedés lenne ezt ügyviteli feladatként felfogni.)

3. Az üzemi gazdaságtan átfogó szemlélete révén ugrásszerűen emelhetőné az erdőgazdasági produktivitást, ezért érdemes lenne jelentősen növelni a kutatásra fordított összegeket.

IRODALOM

1. *Abetz, K.*: Zur forstlichen Erfolgs- und Kostenrechnung. (Allg. Forst- und Jz. 1959. 1.) — 2. *v. Dieterich*: Die forstliche Wirtschaftslehre, ihre dynamische und ganzheitliche Betrachtung. (Allg. Forst- und Jz. 1959. 4/5.) — 3. *Günther*: Leitfaden für den Pappelanbau (Deutscher Bauerverlag 1956.) — 4. *Halász Aladár—Véssey Tibor*: A fafajpolitikánk kérdéséhez (Az Erdő 1963.). — 5. *Hesmer, H. dr.*: Das Pappelbuch (Bonn 1951.). — 6. *Hohl, H. dr.*: Betriebswirtschaftliche Betrachtung der Forstwirtschaft (Bern, 1952.). — 7. *Speidel, G.*: Wirtschaftliche Überlegungen bei der Gestaltung der Umtriebszeit. (Allg. Forst- und Jz. 1959. 4/5.). — 8. *Wagenknecht, E.*: Rationelle Dickungspflege. (Neumann Verlag, 1962.) — 9. *Poplars in forestry and land use.* (FAO. Rome, 1958.).

Д-р Надя Ласло: РОЛЬ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В ПОВЫШЕНИИ ПРОДУКТИВНОСТИ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА.

V našem lesnom hospýjstve v nastojícíe vřeмя otсутствует научно обоснованный экономический анализ работы и взаимодействия различных отраслей. Задачей своеобразной производственной экономики является положить научные основы согласования этих отраслей. Производственная экономика могла бы резко повысить продуктивность лесного хозяйства. Поэтому стоило бы значительно увеличить средства, используемые для исследовательских работ.

Dr. Nagy L.: DIE BEDEUTUNG DER BETRIEBSWIRTSCHAFTSLEHRE IN DER ERHÖHUNG DER FORSTLICHEN PRODUKTIVITÄT.

Aus unserer derzeitigen Forstwirtschaft fehlt die wissenschaftlich begründete ökonomische Analyse der Arbeit und der Wechselwirkung der Fachzweige. Die Aufgabe der speziellen Betriebswirtschaftslehre besteht in der wissenschaftlichen Begründung der Zusammenstimmung. Die Betriebswirtschaftslehre könnte durch ihre umfassende Anschauung die forstwirtschaftliche Produktivität sprunghaft erhöhen. Deshalb würde es sich lohnen, die auf die Forschung gewendeten Summen zu erhöhen.

Hozzászólás az üzemi gazdaságtan szerepének kérdéséhez

Sokat vitatott és számunkra egyáltalán nem közömbös kérdés, hogyan lehet erdeinkben jobban gazdálkodni, többet termelni úgy, hogy az a lehető legkisebb anyagi ráfordítással járjon.

Ezzel a témával kapcsolatosan számos előadás hangzott el, sok cikk jelent már meg.

Dr. Nagy László tanulmánya méltán sorakozik fel a már eddig megjelent hasonló tárgyú cikkek mellé és úgy érzem, joggal tarthat számot a szakközönség érdeklődésére.

Jogos és helyes a tanulmánynak az a megállapítása, hogy az erdőművelés, erdőrendezés és erdőhasználat, mint szakágazatok szoros kölcsönhatásban vannak.

Azt is el kell fogadnunk, hogy az erdőgazdasági produktivitás megalapozott és folyamatos növekedését csak üzemgazdasági megfontolások alapján végzett munka biztosíthatja.

Meg kell azonban jegyezni, hogy a rontott erdők átalakítása, illetve felcserélése, az egyes fafajok megfelelő termőhelyre telepítése, az ápolóvágások szakszerű és időbeni elvégzése, az erdőgazdasági üzemtervek elkészítése következtében végezhető tervszerűbb munka, a gépesítés helyes alkalmazása, az egyes munkáknak az ésszerűség